

Mieczysław Inglot

Polsko-ukraińskie związki literackie w XIX wieku w świetle badań radzieckich (1918-1966)

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 58/3, 252-266

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Najczęściej recenzowanymi autorami są: K. Brandys, J. Broszkiewicz, T. Breza, M. Dąbrowska⁵⁷, J. Iwaszkiewicz, W. Machejek, G. Morcinek, L. Pasternak, J. Putrament, A. Rudnicki, S. Wygodzki, W. Żukrowski.

Po dokonaniu przeglądu polonistyki radzieckiej nasuwa się nieuchronnie refleksja, której adresatem są nasi krajowi poloniści. Do śledzenia dorobku polonistyki radzieckiej zobowiązani jesteśmy nie tylko dlatego, że musi nas interesować sprawa popularyzacji polskiej literatury w Związku Radzieckim, że nie jest nam obojętne, jak ta popularyzacja się odbywa i na jakich zasadach wyboru. Również dlatego, że radziecka polonistyka podejmuje często nieco odmienną problematykę, pograniczną (polsko-rosyjską, polsko-ukraińską, polsko-białoruską), która niekiedy prowadzi do istotnych wniosków składających się na ogólną interpretację dzieła, że nierzadko przykłada do badanego utworu odmienny układ odniesienia, co daje często interesujące rezultaty. I wreszcie — trzeba podkreślić — przynosi nowe materiały źródłowe.

I tu następną refleksja, skierowana już ku naszym radzieckim przyjaciołom. Nie krępując w niczym ich oczywistej swobody w wyborze problematyki badawczej, chciałoby się zwrócić z apelem o szersze rozwinięcie poszukiwań materiałowych, o pełniejsze sięganie po archiwalne dokumenty literackie, rękopisy, zapomniane artykuły i utwory. W zasobnych archiwach i bibliotekach radzieckich niejednen skarb czeka na odkrycie lub przynajmniej przypomnienie. A wśród poszukiwaczy poloniści radzieccy, z natury rzeczy, zajmują miejsce uprzywilejowane.

Marian Stępień

POLSKO-UKRAIŃSKIE ZWIĄZKI LITERACKIE W XIX WIEKU W ŚWIETLE BADAŃ RADZIECKICH (1918—1966)

Bliskie sąsiedztwo Polski i Ukrainy, słowiańskie pochodzenie ludów zamieszkujących oba kraje, wspólna historia, sięgająca setek lat, współlistnienie ukraińskiego i polskiego elementu etnicznego na terytorium Rzeczypospolitej szlacheckiej — sprawiły, że i związki kulturalne obu narodów, w szczególności zaś literackie, sięgające XVII stulecia, w miarę upływu lat zacieśniały się i rozwijały. Popularność polskiego intermedium na terenie XVII-wiecznej Ukrainy i ukraińskiej pieśni lirycznej na ziemiach polskich w tym okresie, kontakty pisarzy kręgu Kolegium Mohylańskiego w Kijowie z literaturą polskiego baroku w w. XVII i XVIII, wielkie zainteresowanie polskich romantyków tematyką ukraińską, sympatia, z jaką dwaj najwięksi pisarze Ukrainy, Taras Szewczenko i Iwan Franko, darzyli Polaków oraz polską literaturę, współpraca polskich pisarzy proletariackich lat międzywojennych z ruchem kulturalnym radzieckiej Ukrainy (m. in. działalność W. Wandurskiego) — oto niektóre tylko fakty z bogatej historii owych związków.

Stosunkowo wcześniej stały się też one przedmiotem zainteresowań polskich, rosyjskich i ukraińskich uczonych. Badania S. Ptaszyckiego, A. Brücknera, J. Tre-

---

⁵⁷ Entuzjastką i popularyzatorką twórczości Dąbrowskiej wśród radzieckich czytelników jest J. Staniukowicz. Opracowała ona dłuższą rozprawę o pisarce (w zbiorze: *Современная польская литература*), obszernym wstępem poprzedziła rosyjski przekład *Nocy i dni* (Moskwa 1964), a na jubileuszową sesję przygotowała informację o recepcji dzieł tej autorki w ZSRR (zob. zbiór: *Pięćdziesiąt lat twórczości Marii Dąbrowskiej*. Warszawa 1963).

tiaka, dalej P. Pypina, N. P. Daszkiewicza, M. P. Pogodina, wreszcie I. Franki, W. Szczurata i O. Kolessy zapoczątkowały do dziś trwający okres poszukiwań badawczych w zakresie stosunków literackich obu narodów. Z tym że w ostatnich latach, już po drugiej wojnie światowej, ukraińscy uczeni wysunęli się zdecydowanie na czoło, przejawiając zainteresowanie owymi stosunkami w stopniu o wiele większym niż badacze polscy czy (co jest w końcu zrozumiałe) rosyjscy.

Na wzrost ukraińskich zainteresowań badawczych wpłynęło wiele przyczyn, wśród nich zaś powstanie na terenie USRR trzech ośrodków polonistycznych, działających w ramach kijowskiego Instytutu Ukraińskiej Literatury Akademii Nauk oraz w obrębie katedr filologii słowiańskiej przy uniwersytetach kijowskim oraz lwowskim. Priorytet ukraińskich badań nad związkami literackimi między narodami słowiańskimi (a polsko-ukraińskimi w szczególności) okazał się na tyle widoczny, że ogólnoradzieckie zebranie poświęcone aktualnym problemom słowianoznawstwa powierzyło kijowskiemu Instytutowi Literatury kierowniczą rolę w koordynacji przedsięwzięć naukowych w tej dziedzinie, przed tak poważną przecież placówką, jaką jest moskiewski Instytut Słowianoznawstwa¹.

Tymczasem polskie środowisko naukowe, potencjalnie zainteresowane w zakresie i rodzaju owych badań — jest o nich informowane w sposób niewystarczający. Tylko nieliczni uczeni i niektóre czasopisma starają się śledzić żywy nurt poszukiwań polsko-ukraińskich związków literackich. Wymienić wśród nich należy przede wszystkim M. Jakóbca, autora wielu prac poświęconych literaturze ukraińskiej i ukraińsko-polskim powiązaniom literackim, skrupulatnego recenzenta co ważniejszych radzieckich pozycji dotyczących tego zagadnienia, głównie na łamach „Slavii Orientalis”. To ostatnie czasopismo, obok „Pamiętnika Słowiańskiego” i ukraińskiego miesięcznika „Наша культура”, stanowi cenne źródło naszych wiadomości o tej dziedzinie badań.

W takiej sytuacji podjęcie próby skreślenia przeglądu radzieckich „polono-ukrainików” wydaje się przedsięwzięciem potrzebnym, choć niełatwym. Badania nad związkami literackimi w ogóle, a polsko-ukraińskimi w szczególności, prowadzone głównie w trzech wspomnianych ośrodkach, rozwijają się również poza nimi. W wielu innych miastach Ukrainy (Charków, Czerniowce, Odessa, Żytomierz) pracują i publikują badacze interesujący się omawianą problematyką. W mniejszym zakresie włączają się do wspomnianych badań uczeni z innych dziedzin (skupieni m.in. w kijowskim Instytucie Sztuki, Folkloru i Etnografii) czy z innych radzieckich ośrodków naukowych w Leningradzie, Mińsku, Moskwie i Wilnie.

Wyniki owych poszukiwań publikuje się w różnych wydawnictwach. Obok nielicznych książek pojawiają się artykuły i rozprawy ogłaszane w czasopismach naukowych: „Краткие сообщения Института Славяноведения АН СССР”, „Ученные записки” tegoż instytutu, „Радянське літературознавство”, „Вопросы литературы”, w czasopismach społeczno-literackich: „Вітчизна”, „Всесвіт”, „Дніпро”, „Жовтень”, „Славяне”, „Україна”, „Советская Украина”, w dziennikach „Радянська Україна” i „Czerwony Sztandar” oraz w ciągłych lub jednorazowych wydawnictwach zbiorowych. Wśród tych pierwszych należy wspomnieć o roczniku „Славянский архив” czy rokrocznie wydawanych pracach zbiorowych badaczy Szewczenki i Franki, a także o opublikowanych z okazji międzynarodowych zjazdów slawistycznych edycjach *Міжслов'янські літературні взаємини, Питання слов'янознавства, Славянские литературы*. W drugiej grupie prac warto

¹ Zob. *Актуальные проблемы славяноведения. Материалы первого координационного совещания по актуальным проблемам славяноведения. Резолюция*. „Краткие сообщения Института славяноведения” 1961, nr 33—34, s. 5.

wymienić zbiory *Філологічний збірник, О. О. Потебня і деякі питання сучасної славістики* czy *Слов'янське літературне єднання*. Wiele prac ukazuje się ponadto w zeszytach naukowych uniwersytetów oraz wyższych szkół pedagogicznych.

Dotychczas jednakże brak wyczerpujących przewodników bibliograficznych, które ułatwiłyby orientację w tych publikacjach. Istniejące bibliografie obejmują bądź wyłącznie prace pisane w języku rosyjskim (3)², bądź też wyłącznie w języku ukraińskim (6), i to w określonych ramach chronologicznych. Najwięcej stosunkowo informacji zawiera wydana w Moskwie powielana bibliografia, rejestrująca głównie pozycje z zakresu recepcji literatury ukraińskiej na terenie słowiańskim (2). „Polska Bibliografia Literacka” rejestruje wprawdzie co ważniejsze pozycje, ale tylko za pewne lata (5). Radzieckie przeglądy poświęcone polonistyce w ZSRR udzielają interesującej nas dziedzinie stosunkowo niewiele miejsca (34, 35, 36, 46).

Jak już zwrócono uwagę, o polsko-ukraińskich związkach literackich można mówić zarówno w odniesieniu do w. XVII jak późniejszych, a także do czasów najnowszych. Radzieckie badania na tym polu wyodrębniły (4, 17) jednak wiek XIX — jako okres szczególnie żywej wymiany literackiej między narodami ukraińskim i polskim. Romantyzmowi i pozytywizmowi poświęcono też, jak dotychczas, najwięcej prac, sporadycznie jedynie omawiając okresy wcześniejsze i stosunkowo mało uwagi udzielając wiekowi XX. Badaniami radzieckimi nad polono-ukraińskimi w. XIX wypadnie tedy zająć się w niniejszym przeglądzie.

Dołączony tu aneks bibliograficzny obejmuje zasadniczo istotniejsze pozycje ogłoszone w latach 1918—1966. Z braku miejsca trzeba było zrezygnować z notowania recenzji oraz pominąć prace, które marginesowo traktują interesującą nas problematykę (np. monografie o Szewczenko czy France). Zestawienia bibliograficzne dokonano w oparciu o zasadę problemowo-chronologiczną, stosując numerację ciągłą (z priorytetem układu alfabetycznego). Podział na prace ogólne i szczegółowe przeprowadzono wedle ich związku z tematem. W dziale „Pozytywizm” znalazło się też parę prac, które wychodzą poza tę epokę, ale mieszczą się jeszcze w ramach XIX wieku.

Wypadnie obecnie przystąpić do szkicowego omówienia 183 pozycji ogłoszonych przez kilkudziesięciu badaczy w latach 1918—1966. Najwięcej publikacji, bo 63, dotyczy romantyzmu, z tego aż 53 trzech wielkich pisarzy (Mickiewicza — 16, Słowackiego — 12, Szewczenki — 25). Związki literackie w okresie pozytywizmu zostały przedstawione w 55 pracach, a spośród nich aż 47 zajmuje się działalnością Iwana Franki. Porównawczym badaniom nad folklorem poświęcono 6, nad związkami polityczno-literackimi — 10 prac. Warto dodać, że o polsko-ukraińskich stosunkach literackich traktuje również kilkadziesiąt publikacji tematycznie ogólniejszych (zob. 15—46).

Większość prac powstała w ośrodkach kijowskich i lwowskich. Jak wynika z zestawienia, na terenie ZSRR, głównie zaś na Ukrainie, wyłoniła się grupa badaczy stosunków literackich polsko-ukraińskich w XIX wieku. Ze starszych uczonych należy wymienić A. Bieleckiego, W. Hnatiuka, E. Rychlika, M. Rylskiego i M. Woźniaka. Wśród badaczy średniego pokolenia najczęściej spotkać można nazwiska J. Bułachowskiej, J. P. Kyryluka, S. Lewińskiej, T. Paczowskiego, H. D. Nerwesa. Wśród młodszych kilkakrotnie występują W. A. Diakow, I. Glinśkyj, I. Hryka, M. Hnatiuk, R. Kyrzcziv i W. Wiedina. W pierwszej grupie spotykamy uczonych

² Cyfry w nawiasach wskazują numer pozycji zestawienia bibliograficznego.

wybitnie zasłużonych dla humanistyki ukraińskiej, a i grupy następne obejmują również znakomitych autorów, znanych także na innych polach, zwłaszcza z badań nad literaturą ukraińską. Widać stąd, iż problematyka polsko-ukraińskich związków literackich zajmuje istotne miejsce w kręgu zainteresowań radzieckich, głównie zaś ukraińskich środowisk naukowych.

Problematyka polsko-ukraińskich związków literackich stanowi fragment zakrojonych na szeroką skalę radzieckich badań nad wzajemnym oddziaływaniem literatur poszczególnych narodów. Inspiracje metodologiczne prac w interesującej nas dziedzinie wynikają z ogólnych założeń komparatystyki radzieckiej, ściślej, komparatystyki słowiańskiej. Założeń, którym obok naukowych przyświecają wyraźnie cele ideologiczne.

Badania porównawcze to ważny element metody marksistowskiego literaturoznawstwa radzieckiego, którego zasadniczym celem jest poznanie literatury jako formy świadomości społecznej w jej estetycznej specyfice (29). Element bardzo istotny z poznawczego punktu widzenia. Według zasad filozofii marksistowskiej — poprzez porównywanie można sobie najwłaściwiej przyswoić jakościową i ilościową odmienność przedmiotów, a tym samym określić ich charakter (29). Komparatystyka radziecka odnosi się krytycznie do tradycji „starych” szkół, wysuwając postulat oceny utworów literackich w ramach historycznie określonych warunków. Stopień podobieństwa literatur zależy od stopnia podobieństwa historycznego rozwoju narodów. Warto w tym miejscu uwydatnić pewną rozbieżność w określaniu charakteru badań porównawczych, jaką można zaobserwować wśród uczonych radzieckich. Wołkow — rozbudowując aspekty teoriopoznawcze komparatystyki i wiążąc je wprost z poglądami filozoficznymi Engelsa, zdaje się przyznawać komparatystyce rangę metody. Natomiast Żyrmunskij określa komparatystykę mianem metodyki, traktując badania porównawcze jako jeden ze sposobów postępowania w ramach metody (167). To ostatnie stanowisko wydaje się bardziej słuszne, gdyż przytaczane przez Wołkova argumenty (cytaty z Engelsa) sprowadzają się do ogólnopoznawczych, a tym samym obowiązujących nie tylko w badaniach marksistowskich³.

Radzieccy komparatyści (jak to wynika już z powyższych uwag) uznają priorytet badań genetycznych nad strukturalnymi za zasadę niezmiernie istotną na gruncie dyscyplin porównawczych:

„Przedmiotem badań literackich związków i wzajemnych oddziaływań w literaturoznawstwie marksistowskim jest historycznie powstająca i rozwijająca się łączność między różnymi narodowymi literaturami, rozpatrywana w nierozzerwalnej jedności ich treści ideowej i artystycznej; a także, niezależne od możliwych kontaktów, powstanie i rozwój w podobnych warunkach historycznych zbliżonych zjawisk literackich. [...] Nie tracąc z oczu własnych, specyficznych zadań, literaturoznawstwo w sposób bezpośredni i ścisły łączy się tu z historią, filozofią, lingwistyką oraz z nauką o sztuce”⁴.

W ostatnich latach występuje zjawisko redukcji historycznej sfery uwarunkowań przy podkreślanii ważnej roli czynników ogólnojęzykowych i artystycznych.

W ramach takich założeń oceniane są rozmaite formy wymiany dóbr kultu-

³ Na temat komparatystyki radzieckiej zob. M. Janion, *Badania komparatystyczne a problemy genezy literackiej*. „Prace Polonistyczne” XX (1966), s. 148.

⁴ И. Г. Неупокоева, *Некоторые вопросы изучения взаимосвязей и взаимодействия национальных литератур*. В: *Взаимосвязи и взаимодействие национальных литератур*. Москва 1960, s. 21.

ralnych między narodami ukraińskim a polskim. Ogólnie rzecz biorąc, praktyczne badania związków literatury ukraińskiej z literaturami zachodniej i południowej Słowiańszczyzny idą w trzech kierunkach. Po pierwsze, zbiera się i bada fakty świadczące o przyswojeniu przez literaturę ukraińską osiągnięć innych słowiańskich literatur. Po drugie: zbiera się krytyczne wypowiedzi na temat literatury ukraińskiej, wiadomości o przekładach utworów pisarzy ukraińskich na inne słowiańskie języki, charakterystyczne fakty współdziałania literatury i folkloru ukraińskiego w rozwoju literatur innych narodów słowiańskich, a wreszcie, po trzecie — fakty świadczące o bezpośrednim uczestnictwie Ukraińców w życiu literackim innych Słowian (21).

W jakim zakresie literatura polska, głównie zaś utwory romantyczne o postępowej ideologicznie wymowie stanowiły żywą tradycję twórczą dla wybitnych pisarzy ukraińskich, zwłaszcza dla Tarasa Szewczenki oraz Iwana Franki? Próby odpowiedzi na to pytanie podejmuje wielu uczonych, wśród nich H. Werwes, autor takich książek, jak *Szewczenko i Polska* oraz *Iwan Franko i problemy ukraińsko-polskich społeczno-literackich związków 70—90-ych lat XIX w.* Odnotowuje on z uwagą pokrewieństwa w strukturze wielu utworów polskich i ukraińskich; ale w świadomej opozycji wobec ustaleń polskich badaczy wpływów (głównie zaś J. Tretiaka) wykazuje tendencję do wyjaśniania większości owych analogii nie tyle faktem naśladownictwa, ile korzystaniem ze wspólnych źródeł w zakresie historii czy folkloru, bądź też podobieństwem reakcji artystycznej na zbliżone warunki historyczne. Tak np. polemizując z dawniejszymi badaniami porównawczymi nad *Rybką* Mickiewicza i *Rusałką* Szewczenki, Werwes zauważa, że obaj poeci korzystali z podobnego materiału twórczego w postaci ludowych przekazów. Bardziej niż zbieżność motywów godna podkreślenia jest wspólnota poglądów, wspólny, realistyczny podtekst ukazywanych wydarzeń, niezależny od balladowo-romantycznego zabarwienia obydwóch utworów (95). Inne z kolei podobieństwo, to mianowicie, jakie zachodzi między postaciami Kozaków ukazanych w dramacie Słowackiego *Jan Kazimierz* i w dramacie Szewczenki *Nikita Hajdaj* — jest wyraźnym świadectwem nie tyle „wpływów” (nie mogły one przecież wchodzić w grę), ile pokrewnych dróg rozwoju piśmiennictwa demokratycznego obu narodów. Ruch wyzwolenczy lat 40-ych skłaniał zarówno Słowackiego jak Szewczenkę do poszukiwań pozytywnego bohatera wśród bliskiego sobie ludu (95).

Badania problemu: Szewczenko i Polacy, zmierzają w kierunku: a) ustalenia możliwie pełnej listy polskich przyjaciół Szewczenki, b) ustalenia polskich lektur ukraińskiego poety i określenia charakteru związków z polską tradycją literacką, c) badania recepcji dzieł Szewczenki wśród Polaków, w postaci wzorowania się na jego utworach, przekładów jego poezji, ocen jego twórczości. Na temat problemów wspomnianych w punkcie drugim częściowo już mówiliśmy, przypominając prace Werwesa. Warto dodać, że badaczom radzieckim udało się dotychczas ustalić około 40 nazwisk Polaków, z którymi stykał się ukraiński poeta. Ostatnio ujawnione fakty potwierdziły jego znajomość twórczości Goszczyńskiego, Mickiewicza oraz Bohdana Zaleskiego. Omówiono parę nowych przykładów wpływu Szewczenki na pisarzy polskich (98). Przedstawiono kilka sylwetek polskich tłumaczy Szewczenki, wśród nich także życiorysy osób mało znanych nauce polskiej (99). Do najbliższych (obok Zygmunta Sierakowskiego i Bronisława Zaleskiego) spośród polskich przyjaciół Szewczenki zaliczono Edwarda Żeligowskiego. Z dotychczasowych ustaleń wynika, iż dalsze badania dziejów przyjaźni między Szewczenką a Żeligowskim mogą przynieść jeszcze niejedną informację. W posiadaniu tego ostatniego miały się bowiem znajdować (obok listów) rękopisy wierszy Szewczenki.

Jak wiadomo, Żeligowski opuścił Litwę udając się w r. 1861 za granicę, gdzie zmarł. Co się stało z jego papierami, częściowo tylko zachowanymi w bibliotece Czartoryskich? czy przekazał je przed wyjazdem swemu wileńskiemu przyjacielowi, znanemu poecie i tłumaczowi Szewczenki, Leonardowi Sowińskiemu (zob. 183), czy też zabrał je ze sobą do Paryża? (zob. 62).

W pracach nad zagadnieniem: Iwan Franko a literatura polska, również podkreśla się typologiczny zasadniczo charakter związków ukraińskiego pisarza z kulturą polską. W podobnych warunkach pisarz ten podejmuje podobne tematy, m. in. tak ważny dla polskich pozytywistów — powstania 1863 roku. Opierając się na przykładzie Franki, badacze ukraińscy wysnuli szereg teoretycznych wniosków o prawidłowości rozwoju pisarzy pochodzących z jednego narodu, a działających także w ramach kultury innego. Taki właśnie cel przyświeca np. autorom licznych prac o sprawach polskich w twórczości Franki czy o jego utworach pisanych w języku polskim (zob. 133), a także autorom, którzy zajmują się problematyką ukraińską w twórczości Orzeszkowej, korzystającej ze światłych rad lwowskiego pisarza (145). Franko interesuje ukraińskich badaczy również jako współpracownik polskich czasopism okresu pozytywizmu, „Kuriera Lwowskiego”, „Prawdy”, „Przeglądu Społecznego”, oraz jako twórca ciekawych (twierdzą niektórzy, iż do dziś aktualnych) całościowych ujęć problematyki polskiego pozytywizmu (131).

Spośród pozostałych prac wiele posiada charakter faktograficzny. Warto tu wspomnieć o wskazaniu na nie znane dotąd źródło twórczości Słowackiego (68), o ciekawej historii wątku Bohdana Chmielnickiego w dramacie polskim (107), o nowych propozycjach datowania debiutu Kazimierza Brodzińskiego jako tłumacza pieśni ludowych (173) czy o nowych informacjach dotyczących polskich folklorystów (172). Ostatnio R. Kyrzczak zajął się ukraińską tematyką na łamach prasy polskiej w okresie romantyzmu (108, 109).

Radzieckie badania porównawcze obracają się niemal wyłącznie w kręgu tzw. związków rewolucyjnych. Jest to, naszym zdaniem, wynik zbyt jednostronnej interpretacji założeń teoretycznych, które wskazywały wprawdzie na konieczność pierwszoplanowego traktowania owych związków, lecz nie zalecały wyłączenia w tej mierze. W rezultacie podkreślając niejednolity ideologicznie charakter powiązań literackich i wskazując na klasowe owej niejednorodności uwarunkowanie (szczególnie przy omawianiu tzw. szkoły ukraińskiej w poezji polskiej), badacze zbywali pisarzy zachowawczych niewiele mówiącymi ogólnikami. Dopiero ostatnio zaczęto ponownie (od czasów W. Hnatiuka) zwracać uwagę na żywą działalność Michała Grabowskiego jako sympatyka i krytyka folkloru oraz literatury ukraińskiej (172, 173) czy, z drugiej strony i w innym okresie, na działalność Michała Drahomanowa (130).

W ocenie dojrzałości artystycznej powszechnie stosuje się kryterium realizmu. Rozwój literatury XIX w. uczeni radzieccy ujmują jako stopniowe przechodzenie od romantyzmu do realizmu. Toteż najwyższą ceną te utwory, w których tendencje romantyczne zostały (zdaniem badaczy) „przezwyciężone” dzięki nowemu, realistycznemu widzeniu świata i wynikającym stąd nowym środkom artystycznym. Jest rzeczą znamioną, że polemikę z tendencją do oceniania dzieł romantycznych według kryterium realizmu podjął M. Rylskij, nie tylko wybitny krytyk literacki, ale także wielki poeta i tłumacz:

„Czy należy jednak stawiać wobec poety żądania, których sam sobie nie stawiał? Poeta tworzy podług stworzonych przez siebie praw [...]. Kodeks zaś burzliwego romantyka Słowackiego nie zawierał bynajmniej nakazu dokładnego

odtworzenia autentycznego życia — czy współczesnego, czy to z dalekiej przeszłości”⁵.

Inny komparatysta radziecki, dostrzegając wyjątkową trwałość romantyzmu w literaturze polskiej, w wyraźnej opozycji wobec poważnej części ustaleń badawczych podnosi tę trwałość do rangi cechy wyróżniającej (a nie deprecjonującej) naszą literaturę na tle literatur wschodniosłowiańskich (29).

Szeroko rozbudowane w ZSRR badania porównawcze służą jako podstawa do formułowania ogólnych praw rozwoju literackiego, ważnych nie tylko dla każdej z poszczególnych literatur narodowych, lecz obowiązujących na szerszą skalę. Nieprzypadkowo zatem zwrócono uwagę na problem ogólnosłowiańskiej specyfiki romantyzmu. Ambitną próbę określenia cech rozwojowych romantyzmu w krajach słowiańskich podjęła grupa rosyjskich badaczy skupionych w moskiewskim Instytucie Słowianoznawstwa (25). Traktując romantyzm europejski jako etap przygotowujący dalszy rozwój realizmu, podkreślając swoisty charakter każdej z narodowych literatur romantycznych, autorzy wyróżnili szereg właściwości typowych dla „słowiańskiej” odmiany tego prądu. Najogólniej rzecz biorąc, źródłem tego zjawiska są, ich zdaniem, znamienne tylko dla słowiańskich narodów warunki społeczno-polityczne, w jakich rozwijał się romantyzm. Ciągłe powoływanie się na odmienną warunków historycznych i na związane z owymi warunkami ideologiczne cechy literatury (przy niedocenianiu specyfiki literackiej) wywołało sprzeciw H. Markiewicza. Zauważył on, że „w radzieckiej syntezie romantyzmu słowiańskiego, uwzględniającej przede wszystkim sferę ideową literatury, doskonale pomieściły się również romantyzm węgierski czy rumuński”⁶. Samo wyodrębnienie charakteru „słowiańskiego” romantyzmu jest jednak zabiegiem słusznym (co zresztą uznaje również Markiewicz) i bardziej przekonującym niż podkreślanie całkowitej zgodności typowych wyznaczników tego prądu ze strukturą romantyzmu zachodnioeuropejskiego⁷.

Należy tu podkreślić bardzo istotną rolę, jaką odgrywają owe badania radzieckie w popularyzacji literatury polskiej i postępowej tradycji literackiej oraz politycznej przyjaźni obu narodów. Że taki również cel patronuje omawianym przedsięwzięciom naukowym, świadczą nie tylko ogólne postulaty. Każda z książek poświęconych ukraińsko-polskim związkom literackim adresowana jest do masowego czytelnika, pragnie zapoznać go z najcenniejszymi osiągnięciami bratniej literatury. Stąd przewaga informacji nad interpretacją, przy nieustannej jednak obecności postawy ideowo wartościującej.

Znaczna część tych radzieckich publikacji ukazuje się z okazji jubileuszy bądź zjazdów slawistycznych. Ten „rocznicowy” charakter sprawia, że są one dodatkowo popularyzowane (często przez samych badaczy) jako okolicznościowe

⁵ M. Ryłski, *Juliusz Słowacki a poezja ukraińska*. Warszawa 1959, s. 2. Materiały Sesji Naukowej Roku Słowackiego. Maszynopis powielany.

⁶ H. Markiewicz, *Główne problemy wiedzy o literaturze*. Kraków 1965, s. 198.

⁷ Takie stanowisko reprezentuje R. Wellek (*The Concept of Romanticism*. W: *Concepts of Criticism*. Wyd. 3. New Haven and London 1965). Dążąc — w opozycji wobec dezintegracyjnych koncepcji A. O. Lovejoya — do zbudowania jednolitej teorii romantyzmu, badacz ten zdaje się zbyt wyolbrzymiać rolę i znaczenie tendencji unifikacyjnych w ramach tego prądu (s. 195): „One important argument for the coherence and unity of the European romantic movement emerges from an investigation of the minor literatures — the »predictability« of their general character. If we had never heard anything about the Czech romantic movement, it would be possible, within limits, to assert the presence and absence of certain themes, views, and techniques”.

artykuły w tygodnikach, a nawet dziennikach, i to na skalę nie spotykaną u nas w podobnych okazjach. Tym sposobem, przekazując wyniki badań szerokim rzeszom czytelników, uczeni radzieccy czynnie kształtują świadomość społeczeństwa w duchu idei przyjaźni i współpracy między narodami⁸.

⁸ Pragnę serdecznie podziękować prof. drowi Marianowi Jakóbcowi i drowi Ryszardowi Przybylskiemu za cenne uwagi, a drowi Romanowi Kyrzcowi za uściślenia bibliograficzne.

ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE

W zestawieniu zastosowano następujące skróty: ІФ = Іван Франко. Статті і матеріали. Львів; КС = „Краткие сообщения Института славяноведения”; РЛ = „Радяське літеатурознавство”; ВП = „Вопросы литературы”; ЗП = Збірник праць ... наукової шевченківкої конференції. Київ. — К. = Київ; Л. = Ленинград; Ль. = Львів; М. = Москва; Х. = Харків.

1. Źródła

BIBLIOGRAFIE

Ogólne

1. З. І. Старожицька, Бібліографія бібліографічних матеріалів з української літератури і літературознавства (1946—1956). РЛ 1960, nr 5—6.
2. Взаимосвязи и взаимодействия национальных литератур. Библиография. (1945—1960). Ч. 1—3. М. 1962.
3. И. А. Калоева, Советское славяноведение. Литература о зарубежных славянских странах на русском языке. [Т. 1:] 1918—1960. [Т. 2:] 1961—1962. М. 1963.
4. В. Д. Королюк, Н. И. Толстой, И. А. Хренов, И. М. Шептунов, С. А. Шерлаимова, Советское славяноведение. Краткий обзор литературы. 1945—1963 гг. М. 1963.
5. „Polska Bibliografia Literacka”. (Za lata 1945—1949: 1956—1961).
6. Слов’янська філологія на Україні (1958—1962). К. 1963.

Szczegółowe

7. Список диссертаций по славянской филологии, защищенных после постановления о введении ученых степеней кандидата и доктора наук в 1934—1947 г. „Ученые записки Института славяноведения” т. 1 (1949).
8. В. П. Ведіна, Бібліографічний покажчик перекладів поезій Адама Міцкевича на українську мову (1827—1955). К. 1957.
9. О. Мороз і М. Мороз, Радянське франкознавство за двадцять років (1939—1959). Матеріали до бібліографії. ІФ, зб. 8 (1960).
10. О. Мороз і М. Мороз, Матеріали до бібліографії критичної літератури про Івана Франка (1875—1938). ІФ, зб. 9 (1962).
11. О. Мороз і М. Мороз, Тоż. [Dodatki i uzupełnienia do poz. 9 i 10]. 1875—1959, ІФ, зб. 10 (1963).
12. О. Мороз і М. Мороз, Радянське

франкознавство за 1960—1961 роки. ІФ, зб. 10 (1963).

13. О. Мороз і М. Мороз, Тоż, за 1962—1963 роки, ІФ, зб. 11 (1964).
 14. М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький, Бібліографічний покажчик. Ль. 1962.

PRZEGLĄDY

Ogólne

15. Г. Д. Вервес, Зв'язки польських прогресивних письменників з російською і українською літературами. W: Доповіді наукової сесії Інституту української літератури. К. 1950.
 16. Г. Д. Вервес, Українська література і слов'янство. „Вітчизна” 1958, nr 9.
 17. Г. Д. Вервес, Головні проблеми українсько-польських літературних взаємин XIX ст. К. 1958.
 18. Г. Д. Вервес, Основные проблемы украинско-польских литературных взаимоотношений в XIX в. W zbiorze: IV Международный съезд славистов. М. 1962.
 19. Г. Д. Вервес, Д. В. Чалий, Як відбувся перехід від романтизму до реалістичної літератури в слов'янських країнах у XIX ст. „Філологічний збірник” 1958.
 20. Г. А. Можаяев, Культурное сотрудничество социалистических государств. „Вестник истории мировой культуры” 1957, nr 5.
 21. О. І. Білецький, Українська література серед інших слов'янських літератур. К. 1958. Тоż w: РЛ 1958, nr 2.
 22. М. Неврли, Міжслов'янські літературні об'єднання. „Всесвіт” 1959, nr 8.
 23. И. И. Анисимов, Национальные литературы и их взаимодействие. W zbiorze: Взаимосвязи и взаимодействие национальных литератур. М. 1960.
 24. И. Г. Неукоева, Некоторые вопросы изучения взаимосвязей и взаимодействия национальных литератур. W: j. w.
 25. С. В. Никольский, А. Н. Соколов, Б. Ф. Стахеев, Некоторые особенности романтизма в славянских литературах. W zbiorze: Исследования по славянско-
 му литературоведению и стилистике. М. 1960.
 26. С. В. Никольский, Проблемы изучения в Советском Союзе литератур зарубежных славянских народов. КС, т. 33—34 (1961).
 27. М. В. Павлюк, Максим Рильський, перекладач Юліуша Словацького. W zbiorze: Максим Рильський. Одеса 1960. (Zob. też inne prace w tym zbiorze.)
 28. А. Р. Волков, Форми літературних взаємозв'язків та взаємодій. РЛ 1962, nr 4.
 29. А. Р. Волков, Про порівняльне досліджування слов'янських літератур. W zbiorze: О. О. Потєбня і деякі питання сучасної славістики. X. 1962.
 30. T. S. Grabowski, Slavica w „Polskiej Bibliografii Literackiej” zespołu S. Wierczyńskiego za lata 1944—1949 i 1956. Cz. 3. „Pamiętnik Słowiański” t. 13 (1963).
 31. Й. Колейка, Славянские программы и идея славянской солидарности в XIX и XX веках. Praha 1964.

Szczegółowe

32. М. Рыльский, И. Франко и славянство. „Славяне” 1956, nr 7.
 33. Ю. Л. Булаховская, Украинская литература в Польской Народной Республике. „Вестник АН СССР” 1957, nr 9.
 34. Ю. Л. Булаховська, Полоністика на Україні в післявоєнні роки. РЛ 1958, nr 2.
 35. J. Bułachowska, N. Romanowa, Polonistyka w Ukrainiejskiej SRR. „Biuletyn Polonistyczny” 1966, nr 26/27.
 36. С. Й. Левінська, Післявоєнна полоністика на Україні. W zbiorze: Дружба та співробітництво народів України і Польщі. К. 1967.
 37. Є. П. Кирилюк, Шевченко і слав'янські народи. К. 1958.
 38. M. Jakóbić, Z nowszych badań nad historią międzysłowiańskich związków literackich. „Slavia” 1960, nr 3.
 39. A. Półtorzecki, Literatura polska wśród Ukraińców. „Życie Literackie” 1960, nr 29.

40. О. І. Білецький, Шевченко і слов'янство. К. 1961. Тоż w: Зібрання праць у пяти томах. Т. 2. К. 1965.
41. М. Гольберг, Славяноведческие работы в „Ученых записках” вузов. (Обзор работ посвященных вопросам литературы). ВЛ 1962, nr 5.
42. М. Гольберг, Вивчення зв'язків української та зарубіжних слов'янських літератур на Україні в 1958—1962 роках. РЛ 1963, nr 4.
43. М. І. Кравцов, Творчість Шевченка та закономірності розвитку слов'янських літератур. ЗП XI (1963).
44. Є. П. Кирилук, Невікладні завдання радянського шевченкознавства в галузі вивчення проблеми „Шевченко і літератури слов'янських народів”. W: jw.
45. М. П. Комишанченко, Літератури слов'янських народів в оцінці Т. Г. Шевченка. W zbiorze: Т. Г. Шевченко і слов'янські народи. К. 1964.
46. В. Б. Оболевич, Изучение истории польской литературы в польском, русском и советском литературоведении. W zbiorze: Взаимосвязи славянских литератур. Л. 1966.

2. Opracowania

ROMANTYZM

Mickiewicz

47. В. Зверев, Адам Мицкевич в украинской литературе. „Советская Украина” 1940, z 15 XI.
48. Г. Д. Вервес, Адам Мицкевич в украинской литературе. XIX в. К. 1949.
49. Г. Д. Вервес, Адам Мицкевич в украинській літературі. К. 1952. Wyd. 2 [roprawione i poszerzone]. К. 1955.
50. Г. Д. Вервес, Адам Мицкевич и украинская литература. W zbiorze: Литература славянских народов. Вып. 1. Адам Мицкевич. К столетию со дня смерти. Сборник статей. М. 1956.
51. Е. Егорова, Максим Рыльский — переводчик Мицкевича. „Дружба народов” 1950, nr 5.
52. В. Шевчук, Мицкевич на Украине. „Советская Украина” 1955, nr 11.
53. О. М. Ларіонова, М. Рильський — перекладач „Пана Тадеуша” А. Мицкевича. „Праці Одеського державного університета” т. 146 (1956). Серія філологічних наук. Вип. 5.
54. П. П. Охриспенко, Творческие переработки баллады „Пани Твардовская” А. Мицкевича в украинской и белорусской литературах первой п. XIX в. „Ученые записки Гомельского педагогического института” т. 3 (1956).
55. M. Rylski, Rosnąca grzyżaż. „Tygodnik Wolności” 1956, nr 19.
56. Б. Стахеев, Славянские связи Мицкевича. „Славяне” 1957, nr 8.
57. І. Я. Айзеншток, До перебування Мицкевича на Україні. (Адам Мицкевич і П. Гулак-Артемівський). W zbiorze: Міжслов'янські літературні взаємини. Т. 1. К. 1958.
58. І. Я. Айзеншток, З творчих взаємин А. Мицкевича та П. Гулака-Артемівського. РЛ 1966, nr 4.
59. Р. М. Волков, Баллада Мицкевича „Trzech budrysów” в російському та українському перекладах. РЛ 1958, nr 4.
60. M. Rylski, Adam Mickiewicz i literatura ukraińska. W: Adam Mickiewicz. 1855—1955. Międzynarodowa Sesja Naukowa PAN. Wrocław 1958.
61. Б. Гавришків, М. Рильський як перекладач Адама Мицкевича. „Жовтень” 1959, nr 12.
62. М. Гаско, Е. Желіговський про Шевченка і Мицкевича. РЛ 1965, nr 10.

Słowacki

63. Є. Рихлік, Українські мотиви в поезії Словацького. Ніжни 1929.
64. В. В. Мартынов, Українська тема в творчестве Ю. Словацького. „Праці Одеського державного університета” т. 4 (1954).
65. Г. Д. Вервес, Україна в творчості Ю. Словацького. РЛ 1959, nr 5.
66. Г. Д. Вервес, Ю. Словацький і Україна. Літературно-критичний нарис. К. 1959.

67. І. Глинський, Юліуш Словацький в українських перекладах. „Вітчизна” 1959, nr 9.
68. І. Глинський, Юліуш Словацький і усна поезія України. „Народна творчість та етнографія” 1959, nr 4.
69. Т. І. Пачовський, Юліуш Словацький в українській літературі. „Жовтень” 1959, nr 9.
70. Т. І. Пачовський, Ю. Словацький і його зв'язки з Україною. „Всесвіт” 1960, nr 7.
71. Т. І. Пачовський, Юліуш Словацький в українській критиці. W zbiorze: Питання слов'язнознавства. X. 1962.
72. M. Rylski, Juliusz Słowacki a poezja ukraińska. Warszawa 1959. Materiały Sesji Naukowej Roku Słowackiego. Maszynopis powielany.
73. М. Скрипник, „Де котить Іква хвилі свої сині...” „Вітчизна” 1959, nr 9.
74. І. П. Смолій, Кременець у житті і творчості Юліуша Словацького. W zbiorze: Міжслов'янські літературні взаємини. Т. 2. К. 1961.
75. В. Гнатюк, Попередник шевченкових „Гайдамаків”. „Червоний шлях” 1928, nr 3.
76. В. Гнатюк, Шевченко в стосунках з поляками. W: jw., 1930, nr 3.
77. В. К. Крементуло, Шевченко и польская литература. К. 1954.
78. В. К. Крементуло, До питання „Шевченко в польській літературі”. W zbiorze: Збірник наукових праць Управління педагогічних кадрів Міністерства Освіти УРСР. Т. 2: Літературознавство. К. 1958.
79. М. Рильський, Шевченко в польських перекладах. „Славяне” 1955, nr 12.
80. М. П. Гнатюк, Зображення Колівищини в польській літературі і поема Т. Г. Шевченка „Гайдамаки”. W zbiorze: Збірник наукових праць Управління педагогічних кадрів Міністерства Освіти УРСР. Т. 2: Літературознавство. К. 1958.
81. М. П. Гнатюк, Шевченко і Гоцинський. ЗП XI (1963).
82. М. Кагарлицькій, Поема „І мертвим, і живим” у польських перекладах. W zbiorze: Голос Шевченка над світом. К. 1961.
83. К. Криворучко, Сучасні польські поети-перекладачі творів Т. Г. Шевченка. W: jw.
84. Г. П. Паламарчук, Матеріали до біографії Шевченка за листами Бронислава Залеського. W zbiorze: Питання шевченкознавства. Т. 1. К. 1958.
85. Г. П. Паламарчук, Малюнки Шевченка в альбомі офортив Бронислава Залеського, ЗП IX (1961).
86. М. М. Ткаченко, До питання про перебування Шевченка у Варшаві. ЗП VI (1959).
87. Г. Кокур, Шевченко в польських перекладах. „Всесвіт” 1961, nr 9.
88. В. Є. Абрамавічюс, Шевченко у Вільнюсі. ЗП X (1962).
89. Юлиан Белина-Кенджицкий, Бронислав Залеский. W zbiorze: Т. Г. Шевченко в воспоминаниях современников. М. 1962, s. 165—172, 237—241.
90. В. А. Дьяков, Нове про польські зв'язки Шевченка в оренбурзькому засланні. ЗП XI (1963).
91. В. А. Дьяков, Тарас Шевченко и его польские друзья. М. 1964. Przekład polski: Polscy przyjaciele Tarasa Szewczenki Warszawa 1964.
92. Т. І. Пачовський, Павлин Свенціцький — популяризатор творчості Шевченка. ЗП XI (1963).
93. Т. І. Пачовський, Шевченко в польських перекладах 70—80-х років XIX ст. ЗП XII (1964).
94. Т. І. Пачовський, Маловідомі відгуки про Шевченка в польській критиці другої половини XIX ст. ЗП XIV (1966).
95. Г. Д. Вервес, Шевченко і Польща. К. 1964.
96. В. Я. Неділько, Тарас Шевченко в оцінці польського критика Гвідо Баттаглії. W zbiorze: Т. Г. Шевченко і слов'янські народи. К. 1964.

Szewczenko

97. Світова велич Шевченка. К. 1964, с. 204—225.
98. Р. Ф. Кирчів, „Тарасова ніч” Шевченка і „Nos Tarasowa” З. Фіша. ЗП XIV (1966).
99. П. М. Попов, Ранній польський перекладач творів Шевченка А. Гожалчинський. (За новими матеріалами). Jw.

Inne

100. В. Гнатюк, Польський літератор Михайло Грабовський і його приятельювання з П. О. Кулішем. „Записки історично-філологічного відділу Всеесоюзної Української АН” т. 23 (1929).
101. О. І. Білецький, [wstęp do:] „Русалка Дністровая”. Фотокопія з видання 1837 р. К. 1950. Toż w: Зібрання праць. Т. 1. К. 1965.
102. М. Пивоваров, Літературний рух в Галичині в 30—40-х роках XIX століття. К. 1950.
103. Ю. П. Ступак, Славянская тема в украинской литературе 40—50-х годов XIX века. X. 1952.
104. Ł. M. Wiengierow, O pobycie Władysława Mickiewicza na Ukrainie. „Kwartalnik Instytutu Polsko-Radzieckiego” 1956, z. 1.
105. І. І. Грика, Українське село в селянському циклі повістей І. Крашевського. W zbiorze: Питання слов'янської філології. Ль. 1960.
106. Р. Ф. Кирчів, „Karpasy góralskie” Ю. Коженювського в українських перекладах і переробках. W zbiorze: Міжслов'янські літературні взаємини. Т. 2. К. 1961.
107. Р. Ф. Кирчів, Українська тема у польській драматургії першої половини XIX століття. W zbiorze: О. О. Потебня і деякі питання сучасної славістики. X. 1962.
108. Р. Ф. Кирчів, Питання української літератури в польській пресі першої половини XIX ст. РЛ 1963, nr 3.
109. Р. Ф. Кирчів, Україніка в польських альманахах доби романтизму. К. 1965.

POZYTYWIZM

Franko

110. М. Степняк, Іван Франко та Б. Прус. Ще до історії „Voas constrictor”. „Червоний шлях” 1929, nr 1.
111. М. Возняк, Еліза Ожешко і Іван Франко у взаємному листуванні. „Літературна критика” 1940, nr 6. Toż w: 3 життя і творчості Івана Франка. К. 1955.
112. М. Возняк, До питання про боротьбу Івана Франка за дружбу українського і польського народів. „Бюлетень наукової студентської конференції 1952 р. Львівський Державний Університет”. [X. ?] 1952.
113. М. Возняк, Іван Франко в 1883—1884 р. р. про польське питання. „Наукові записки Інституту суспільних наук” т. 3 (1954).
114. М. Возняк, Співробітництво Франка в „Prawdzie” Свєнтоховського. W zbiorze: 3 життя і творчості Івана Франка. К. 1955.
115. М. Возняк, 3 історії „Леля і Полеля”. W: jw.
116. М. Возняк, Іван Франко і Адам Міцкевич. До 160-річчя з дня народження А. Міцкевича. „Прикарпатська правда” 1958, z 24 XII.
117. А. Гозенпуд, Франко і Міцкевич. „Комуніст” 1940, z 26 XI.
118. А. Гозенпуд, [wstęp do:] І. Франко „Адам Міцкевич в українській літературі”. Скорочений переклад з польської мови. „Літературна критика” 1940, nr 11—12.
119. І. І. Грика, Автор „Червоного штандару” — Б. Червєнський. „Вісник Львівського Університету”. Серія філологічна. 1963, nr 1.
120. М. Керченская, Иван Франко и Элиза Ожешко, „Советская Украина” 1941, z 3 IV.
121. Л. Пшемський, Листування І. Франка і Э. Ожешко, „Вільна Україна” 1941, nr 147.
122. М. Живов, Элиза Ожешко и Иван

- Франко. „Правда Украины” 1944, з 3 XII. Toż w: „Czerwony Sztandar” 1944, z 9 XII.
123. Г. Д. Вервес, Вияв братньої любові. (А. Міцкевич і І. Франко). „Літературна газета” 1948, z 23 XII.
124. Г. Д. Вервес, Іван Франко і польська література. „Жовтень” 1951, nr 4.
125. Г. Д. Вервес, Іван Франко і польська культура. „Радянська Україна” 1951, z 14 I.
126. Г. Д. Вервес, Поборник дружбы украинского и польского народов. (И. Франко). „Славяне” 1954, nr 12.
127. Г. Д. Вервес, Виступ І. Франка проти галицької реакції в 1897 р. РЛ 1955, nr 18.
128. Г. Д. Вервес, Іван Франко і слов'янські літератури. „Вісник Академії Наук УРСР” 1956, nr 8.
129. Г. Д. Вервес, Великий друг літератури польського народу. W zbiorze: Слово про Великого Каменяра. Т. 1. К. 1956.
130. Г. Д. Вервес, Іван Франко і питання українсько-польських літературно-громадських взаємин 70—90 років XIX ст. К. 1957.
131. G. W. Werwes, Rola i znaczenie Iwana Franki w dziejach polsko-ukraińskich stosunków literackich. „Slavia Orientalis” 1958, z. 1. Toż w języku ukraińskim: Значення Івана Франка у зближенні української і польської літератур. W zbiorze: Міжслов'янські літературні взаємини. Т. 1. К. 1958.
132. Г. Д. Вервес, До історії українсько-польських громадських взаємин 80-х років. W zbiorze: Питання слов'янознавства. Ль. 1962.
133. Г. Д. Вервес, Проблематика польських повістей І. Франка. РЛ 1963, nr 3.
134. Г. Д. Вервес, Повість Івана Франка „Lelum i Polelum”. W zbiorze: Міжслов'янські літературні взаємини. Т. 3. К. 1963.
135. T. Paczowski, Uwagi I. Franki o twórczości J. Słowackiego. „Czerwony Sztandar” 1949, z. 7 XII.
136. T. Paczowski, Zainteresowania Elizy Orzeszkowej literaturą ukraińską. Jw., 1950, z. 19 IV.
137. Т. Пачовський, Франко — перекладач Міцкевича. ІФ, Зб. 5, (1956).
138. Т. Пачовський, Іван Франко про „Українську школу” в польській літературі. W zbiorze: Слов'янське літературне єднання. Праці кафедри слов'янської філології Львівського державного університету. Ль. 1958.
139. Т. Пачовський, Твори Ю. Словацького в оцінці І. Франка. ІФ, Зб. 8 (1960).
140. Б. І. Галащук, Слов'янська тема в творчості українських демократичних письменників 70-х і 90-х років XIX ст. Одеса 1951. Toż [streszczenie]. КС, т. 8 (1952).
141. В. И. Гапова, Элиза Ожешко и украинская литература. „Ученые записки Минского педагогического института” т. 4 (1955).
142. Л. М. Венгеров, 3 студій І. Франка над польською літературою. „Наукові записки Житомирського педагогічного інституту”. Серія історико-філологічна. Т. 4 (1956).
143. І. Лозинський, Твори І. Франка в польському перекладі. „Жовтень” 1956 nr 8.
144. Я. Ф. Ривкіс, І. Франко про закономірності польського літературного процесу XIX ст. (Проблема героя і тематики). „Наукові записки Житомирського педагогічного інституту”. Серія історико-філологічна. Т. 5 (1957).
145. Ю. Л. Булаховська, Ідейні і творчі зв'язки Елізи Ожешко з представниками російської та української літератур. W zbiorze: Міжслов'янські літературні взаємини. Т. 1. К. 1958.
146. О. Грибовська, Іван Франко і польська література. „Доповіді та повідомлення Львівського Державного Університету” зб. 8 (1958).
147. J. Kuryluk, Znaczenie Iwana Franki dla literatur słowiańskich. „Slavia Orientalis” 1958, z. 1. Toż w języku ukraińskim: Значення Івана Франка для слов'янських літератур. „Наукові записки Київського університету” т. 17, вип. 2. Зб. філологічного факультету. Nr 13 (1958).

148. Г. Бацула, Польська література в оцінці І. Франка на сторінках „Літературно-наукового вісника”. W zbiorze: О. О. Потебня і деякі питання сучасної славістики. Тези доповідей III слав'янської конференції. Х. 1960.
149. Я. Шуст, Ювілейні видання творів І. Франка в Польщі і в Болгарії. ІФ, зб. 8 (1960).
150. Я. Шуст, Участь Івана Франка у прогресивному журналі „Przegląd Społeczny”. (1886—1887). W zbiorze: Питання слов'янознавства. Ль. 1962.
151. І. Журавська, Іван Франко і зарубіжні літератури. К. 1961.
152. И. Потапенко, Пионер польской рабочей поэзии [I. Franko a V. Czerwiński]. „Львовская правда” 1961, z 22 IV.
153. В. Бонь, Виступи І. Франка проти декадентизма в польській літературі. W zbiorze: Тези доповідей сьомої щорічної наукової сесії присвяченої вивченню творчості І. Франка. Ль. 1962.
154. М. Косів, Іван Франко в історії польського літературного процесу. W: jw.
155. М. Косів, Іван Франко проти реакційних критиків. (З виступів на сторінках „Kurier Lwowski”). ІФ, зб. 9, (1962).
156. М. Косів, Співробітництво І. Франка в газеті „Kurier Lwowski”. W: Збірник робіт аспірантів філологічного та історичного факультетів. Ль. 1963.

Inne

157. В. П. Веїдіна, Марко Вовчок і польська література. W zbiorze: Марко Вовчок. К. 1957.
158. В. М. Лесин, Про „вплив” на В. Стефаніка декадента С. Пшибишевського. „Ученые записки Черновицкого Университету” т. 30 (1958). Серия Филологических наук. Вып. 6.
159. Т. Пачовський, Деякі питання українсько-польських літературних взаємозв'язків кінця XIX — початку XX ст. „Філологічний збірник” 1958.
160. Т. Пачовський, Марія Конопницька в українських перекладах. W zbiorze:

Міжслов'янські літературні взаємини. Т. 2. К. 1961.

161. Ф. П. Погребенник, Юрій Федькович у слов'янських країнах. РЛ 1958, нр 3.
162. Я. Я. Ярема, Зв'язки Василя Стефаніка з Станіславом Пшибишевским і Владиславом Орканом. W zbiorze: Міжслов'янські літературні взаємини. Т. 1. К. 1958.
163. І. Глинський, Леся Українка і Марія Конопницька. „Вітчизна” 1961, нр 2.
164. О. Засенко, Марко Вовчок і зарубіжні літератури. К. 1959.

FOLKLORYSTYKA

Ogólne

165. М. К. Азадовский, Ранние украинские изучения и связи русской науки о фольклоре с фольклористикой славянских стран. W: История русской фольклористики. М. 1958.
166. Г. Богатырев, Некоторые задачи сравнительного изучения эпоса славянских народов. М. 1958.
167. В. Жирмунский, Эпическое творчество славянских народов и проблема сравнительного изучения эпоса. ВЛ 1958, нр 6.
168. Г. С. Сухобрус, Роль українських славістів першої половини XIX ст. у розвитку міжслов'янських фольклористичних зв'язків. „Філологічний збірник” 1958.
169. Н. И. Кравцов, Итоги и задачи изучения фольклора западных и южных славян. КС, т. 33—34 (1961).
170. Н. И. Кравцов, Славянская народная баллада. „Ученые записки Института славяноведения” т. 28 (1964).

Szczegółowe

171. Д. Б. Кацнельсон, К вопросу об отношении Адама Мицкевича к народному творчеству. (1820—1829). Jw., т. 8 (1954).
172. В. А. Юзвенко, Українська народна поетична творчість у польській фольклористиці XIX ст. К. 1961.

173. Р. Ф. Кирчів, Ранні польські переклади українських пісень. РЛ 1966, нр 2.

ZWIĄZKI POLITYCZNO-LITERACKIE

174. К. П. Дорошенко, Шевченко — борець за свободу та єдність слов'янських народів. ЗП I—II (1954).
175. И. И. Костюшко, Польская демократия первой половины XIX в. и освободительное движение украинского народа. КС, т. 3 (1954).
176. В. П. Ведіна, У спільній боротьбі (Дружба і співробітництво російських, українських та польських революціонерів-демократів). К. 1958.
177. В. А. Дьяков, Шевченко и польское национально-освободительное движение. W zbiogze: Тарас Шевченко. М. 1962.
178. В. А. Дьяков, Завдання та методи вивчення революційних зв'язків Шевченка. ЗП XIV (1966).
179. Г. Ю. Гербільський, Передова суспільна думка в Галичині. Ль. 1959.
180. Г. Ю. Гербільський, До питання про зв'язки українських і польських прогресивних діячів у Галичині у першій половині XIX ст. „Вісник Львівського Університету”. Ль. 1962. Серія історична, вип. 1.
181. Г. Ю. Гербільський, Розвиток прогресивних ідей в Галичині у першій пол. XIX ст. Ль. 1964.
182. Є. П. Кирилук, Українські письменники — революційні демократи і літератури західних і південних слов'янських народів. К. 1963.
183. А. Й. Мальдіс, Е. М. Мартинова, Творча співдружність революційних демократів. (Шевченко і Желіговський). РЛ 1964, нр 2.

Mieczyslaw Inglot